

Dominus Vobiscum

Eerste druk, maart 2012

© 2012 Mark de Bie

Coverillustratie: Jean-Pol

ISBN: 978-90-484-2333-0

NUR: 704

Uitgever: Free Musketeers, Zoetermeer

www.freemusketeers.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (I) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (II) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

Dominus Vobiscum

Mark de Bie

Coverillustratie: Jean-Pol

Beste kleinzoon,

Ik vernam dat je mama besloten heeft om je godsdienstondericht te laten volgen. En dat je binnenkort dus toch je eerste communie doet. Zulke nieuwtjes verheugen me. Je hebt ook al een kruisteken leren slaan. Een hele toer, nee? Je handje ging aanvankelijk niet de gewenste richtingen uit, hoorde ik. Nu wel. Met dank aan juf Kimberley en haar ezelsbruggetje – hoofdje, hartje, schouder, schouder – en de bijhorende uitleg: Jezus is in ons hoofd, Jezus is in ons hart en Jezus is van links naar rechts overal in ons lichaam aanwezig. Ken je de bijhorende tekst ook al? *Sfaans soons seilegeestes amen*. Of heeft de juf voor de geijkte lezing gekozen: in de naam van de vader en de zoon en de heilige geest, amen?

Toen ik zo oud was als jij, vriend, een eeuwigheid geleden, had ik al duizenden kruisjes geslagen. Niet alleen ik, alle mensen die ik kende deden dat. In die tijd was het geloof in God, en vooral in Zijn Eniggeboren zoon Jezus Christus, vanzelfsprekend. In ons land ging de Kerk daarbij voorop, de katholieke Kerk, de Kerk van Rome. Van de ochtend tot de avond, van Nieuwjaar tot Kerstmis, van de geboorte tot het graf, overal was ze erbij. De Kerk was ons houvast in lange dagen.

Het kruis was haar voornaamste zinnebeeld. Was Jezus niet aan het kruis gestorven? Voor ons heil en dat van de wereld? Onbaatzuchtig toch. En het gedenken waard. In elk geval, tientallen keren per dag deed onze hand hoofdje-hartjeschouder-schouder.

Ook door andere handelingen konden we eredienst aan God bewijzen. Eigenlijk beleden we ons geloof de hele dag door.

Ik toch. Al bij het wakker worden sloeg ik een eerste kruis. Spoedig daarna – en als het geen stenen uit de grond vroom, in dat geval repte ik me snel naar moeders warme keuken – gleeed ik op de knieën en bad een weesgegroeetje. Ik vind dat nog altijd een geschikt gebed: mooi en helder. Mijn oudste broer deed er nog het morgengebed bij en een gebed tot zijn engelbewaarder. Die moest hem helpen in zijn strijd tegen de duivel, dat verderfelijke wezen, er altijd op bedacht om hem, en mij, en alle anderen naar de verdoemenis te leiden.

Engelbewaarder, duivel, verdoemenis, zoek die woorden maar eens op, in sommige woordenboeken van de vorige eeuw vind je ze nog terug.

1. Het geloof in ons dagelijks leven

Thuis

Na mijn ochtendgebed kwam ik naar beneden. Onderaan de trap hing een wijwatervat (zoek op). Daar doopte ik twee vingers in; die deden vervolgens weer van hoofdje-hartjeschouder-schouder, en aan tafel nog eens, nu als prelude tot het ontbijt. Moeder nam een brood en heiligde het door op de zijkant ervan met de punt van haar broodmes een kruis te tekenen. Na de boterhammen volgde een dankgebed.

Ook 's avonds kreeg onze godsvrucht vrij spel. Rond de klok van zevenen bad het hele gezin een rozenhoedje (zoek op), dat wil zeggen: vijf tientjes (zoek), vijf keer tien weesgegroettes. Daarna ging ik bij vader en moeder langs om mijn duim over hun voorhoofd te laten glijden, in de vorm van, je raadt het, een kruisje. Vader en moeder deden hetzelfde. Ik voegde er het magische woord *segnawouda* aan toe. 'God zegene u, God beware u,' echoden vader en moeder. *Segenawouda* klonk mooier.

Naar bed dan. Vingers in het wijwatervat, *sfaans soons* ... en naar boven... Op de knieën het gebed voor de engelen. Dat waren er niet weinig, veertien. Ze volgden me na, twee zaten aan het voeteinde van mijn bed, twee aan de andere kant, twee links, twee... Ik zag ze niet – engelen zijn onzichtbaar, zal je nog leren – maar ze waren er, ik voelde dat feilloos aan.

Tussen de lakens prevelde ik ook nog de akten (zoek op), die van geloof, hoop en liefde. De akte van berouw gebruikten

we enkel bij het biechten (zoek op). Slapen deed ik intussen ook al.

Zo ging dat, lieve kleinzoon. 's Morgens, 's avonds, de hele dag door was de Goede God in ons leven aanwezig. Als we voorbij een kerk gingen: *sfaans soons...* Voorbij een kapel: geloofd zij Jezus Christus of een ander schietgebed (zoek op).

Ik droeg een zilveren kettinkje met een kruisje eraan. Het kettinkje was niet echt van zilver, want het liet zwarte zweetsporen na; van nikkel denk ik. Ik heb ook nog een schapulier om de hals hangen gehad, een touwtje met een relikwie (zoek) aan. Toen het touwtje versleten was, hechtte ik de schapulier met een speld aan mijn onderlijfje.

Pierre De Mol had van zijn dooptante een blikken kokertje gekregen, niet groter dan een sigaret. Er zat een beeldje in van de heilige Don Bosco, patroon van de brave jeugd. Ik probeerde het kokertje te ruilen tegen een postkaart met het portret van Onze-Lieve-Vrouw van Loreto. Pierre lachte me uit. 'Ons Lieve Vrouw van Loretten, zonder buik en zonder...' Het woord dat zijn aanroeping moest voltooien kende ik niet. De meester wel. Hij gaf Pierre een zwaai om de oren.

Op die laatste foto van je – je mama heeft hem me verleden week per e-mail doorgestuurd – ziet je bovengebit er gehavend uit. Heb ik ook meegemaakt. Wat deed ik als ik een melktand kwijt speelde? Ik gooide hem over de schouder en sloeg een kruis. Dat waarborgde de komst van een andere kies. Voor gebitsaangelegenheden moet ik nu eerst naar het ziekenfonds.

Ook in de taal van elke dag was God present. Over een dode verwante spraken we nooit zonder een godsdienstige verwij-

zing. Nonkel Juul werd nonkel Juul zaliger gedachtenis of gewoon nonkel Juul zaliger, tante Melanie tante Melanie zaliger. 'Als 't God belieft,' zegden we. Of: 'God zegene u.' Of: 'God weet.' Of: 'God zal 't u lonen.' 'In de erwten of in de bonen,' voegde nonkel Gerard daar dan aan toe. Ieder had een eigen manier om zijn geloof te belijden. Ook mijn moeder: 'Jezus Maria Jozef, van waar komt ge nu weer, van D' Acht Zaligheden zeker?' Tot mijn vader zei ze dat. Moeder bezigde nog een ander schietgebed: mijn *zielegoetsj*. Het klonk als een verzuchting. Het had met de ziel (zoek op) te maken. Maar dat *goetsj*? Een verbastering van God?

Ook in huis namen God en het geloof hun rechtmatige plaats in. In onze woonkeuken hing een kruisbeeld. Het was niet mis, maar dat van Remi van de Kazze vond ik mooier. Remi had luciferdoosjes aan elkaar gelijmd en gevernist en er een ijzeren Lieveheer tegenaan gelijmd. In onze beste kamer stond een Mariabeeld onder een stolp. Bij nonkel Alfred hing aan de muur van de kelderkamer een plaasteren halfreliëf dat Sint-Antonius verbeeldde. Bij tante Zulma pronkte het splinternieuwe beeld van de heilige Rita op de buffetkast. Wijwatervaatjes vond je op vele plaatsen in huis; rond Pasen staken er palmtakjes tussen de rug van het vaatje en de muur. Bij de bovenmeester hing een ingelijst portret van de Heilige Familie en in de pottenwinkel van Louis van Treze Dhanis een kartonnen driehoek met het oog van God erin en eronder de tekst: hier vloekt men niet.. Onze Wieter trekt zich daar godomme niets van aan, placht Treze wel eens te zeggen.

Frans De Mol had in zijn tuin een kasseistenen grot gebouwd; op de ereplaats: het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes. Bij Fillekes pronkte Sint-Kristoffel in een nis van de zijgevel. Ook vond je langs de kant van de weg kapel-

letjes; de kleinste hingen op aan een boom. Vooral de moeder Gods Maria stond in de gunst.

Op school

Toen we bijna drie jaar werden, trokken we naar de bewaarschool, zo heette de kleuterschool toen. De juffen waren nonnetjes. Dat klinkt poëtisch. Zo ging het er in de bewaarschool ook aan toe, soms, poëtisch. Zuster Aloysia sprak niet van Jezus, maar van Jezuke. Onder het sneeuwen: 'Jezuke schudt zijn beddeke uit en laat de pluimpjes vliegen.' Jezus was onze vriend, drukte ze ons op het hart. Want de nonnetjes bewaarden ons niet alleen, ze onderrichtten ons ook. Over God gewaagden ze nog niet, tenzij in Zijn hoedanigheid van vader van Jezus. Veel tijd besteedden ze aan de verduidelijking van het verschil tussen goed en kwaad en wat de hemel en de hel ermee te maken hadden. Zuster Gertrudis kon dat als geen ander. Goed doen betekende naar de hemel gaan waar ons rijstpap wachtte. Rijstpap, vlak na de schaarste van de oorlog, meer was er niet nodig om ons het goede na te doen streven. En we moesten – Gertrudis klonk af en toe vermanend – alles doen om het kwade te vermijden, anders kwamen we in de hel terecht, en daar laaide het vuur van de verdoemenis. Kon iets ons banger maken dan vuur? En vastbeslotener om het kwade uit de weg te gaan?

In de lagere school geen nonnetjes meer. Toch was ook daar het geloof tast- en zichtbaar aanwezig. Kartonnen borden aan de muur van de gangen beeldden Bijbelse taferelen uit. Vertelt juf Kimberley soms iets uit de Bijbel? Het bord met Abraham die op het punt staat om zijn zoon Isaak te offeren durfde ik maar met een half oog aan te kijken. Dat waarop de blinde Simson met blote handen een leeuw de nek omwringt

vond ik niet leuk. Zou het er nu nog mogen hangen van GAIA? In elke klas nam een kruisbeeld de ereplaats in, tussen het portret van koning Albert, die al overleden was, Koning Albert zaliger dus, en dat van koningin Elisabeth, die nog leefde, maar volgens mijn nonkel Gerard niet in zaligheid.

De bewaarschool leerde ons dus wat goed was en kwaad en de lagere school kleefde daar een naam op: deugd en zonde. Het beoefenen van de deugden hielp ons om het goede te doen, wat ons dichterbij God bracht. Zondigen daarentegen leidde naar het pad van het kwaad, dat uitmondde in de hel. Ons kwaad deed God pijn. God. We hadden Hem al zo vaak horen vernoemen, maar nu verscheen Hij ook volwaardig in ons leven. Juffrouw Angèle sprak met eerbied over Hem. Ze wees op de twaalf artikelen van het geloof, die moesten we uit het hoofd kennen. Niet piekeren, verduidelijkte ze, gelóven. Uit het eerste geloofsartikel vloeiden alle andere voort. Ik geloof in God, luidde het. Natuurlijk geloofden we in God. Wie was Hij? Hij was de oorsprong en het einddoel van alle dingen. Zoals mijn moeder placht te zeggen: God geeft, God neemt, Zijn heilige naam zij geprezen. Het maakte ons niet wijzer. Maar moest dat wel? God diende niet om te worden begrepen; we moesten hem alleen maar gaarne zien. Dat deed Hij immers ook, ons gaarne zien.

Waar was Hij? In de hemel, op de aarde, en op alle plaatsen. Hoe zag Hij eruit? Dat wist niemand. Het was trouwens niet aan te raden om een voorstelling van Hem te maken. Beelden van Hem bestonden er toch. Hele mooie. God als de herder van Zijn schapen. Of God als een goede vader. God de Vader. Meer moest dat voor ons niet zijn.

God onze Vader beminden we dus door het beoefenen van de deugden. Je had diverse soorten deugden. De goddelijke,

de gaven van de heilige Geest en de zedelijke. Het stond allemaal in de catechismus. Net als wat we over de zonde dienden te weten. Over de zonde leerden we dat ze in vele vormen voorkwam. Een doodzonde overtrof onze mogelijkheden, maar met de dagelijkse soort kwamen we vaak in botsing. Z'n tong uitsteken naar de meester, als hij het niet zag, moesten we dat als een dagelijkse zonde beschouwen? Of als een pekelzonde? Ook de ondeugd zat in de buurt. 'Ze deugt niet,' zei Roze Pad over het lief van haar zoon. Was er zonde in het spel?

De erfzonde imponeerde niet; die had te maken met iets waar we niet aan konden verhelpen en waarover we dus ook geen berouw konden of moesten tonen. Diepe indruk maakten de wraakroepende zonden: vrijwillige doodslag, verdrukking van armen, weduwen en wezen, onrechtvaardig achterhouden van het loon der werklieden en onkuisheid tegen de natuur. De eerste drie spraken voor zichzelf, van de laatste begrepen we zo goed als niets; de pastoor verzuimde er in zijn vrijdagse godsdienstles op in te gaan.

De oorsprong van alle zondigheid waren, leerden we ook, de hoofdzonden, daaronder de hoogmoed en de gulzigheid. Enkele jaren geleden, lieve kleinzoon, toen de bank waar je mama werkt over kop dreigde te gaan en ook andere kredietinstellingen in grote moeilijkheden raakten, vond ik het niet overbodig om daaraan eens terug te denken: hoogmoed, gulzigheid...

Om op het pad van de deugd te geraken moesten we veel bidden. En vrij van zonde konden we blijven door de tien geboden van God te onderhouden. Ook die tien geboden leerden we uit het hoofd. Ze moesten er even diep in als de tafels van vermenigvuldiging, zei meester Emiel.